

ADALÉKOK
A KASSAI KIR. JOGAKADÉMIA KÖNYVTÁRÁHOZ.

Dr. Rösztler István,

jogakadémiai tanártól.

Ismeretes dolog, hogy Kassa fényes multjának egyik ragyogó lapjára a kassai gymnasium és egyetem története van írva

Az intézet eredetét eddig, sajnos, homály takarja; de neves történetbuvárok (Wallaszky, Fessler, Toldy) állítják, hogy Kassának már Hollós-Mátyás idejében volt gymnasiuma. Többet tudunk, adataink is biztosabbak a mohácsi vészen innen (Frankl¹⁾) s különösen azóta, hogy a jezsuita-rend a XVII. század elején Kassán megtelepült, s illetőleg Kisdi Benedek bőkezűsége 1657. évi február 26-án a kassai egyetemet megeremtette.

Az egyetem, az 1660. évi augusztus 7-én k. kir. megerősítő arany bulla alapján ez évi novemberben megkezdvén működését²⁾ folytatta a rend feloszlatásáig, 1773-ig, tulajdonkép s mint Alma Universitas Episcopalis, 1777-ig, a mikor az új tanulmányi rendszer jogi és bölcséleti tanfolyamu kir. akadémiai vá alakította. Az 1849—50. szervezés óta a bölcséleti folyam a gymnasiumba olvadt, az akadémia pedig mint jogakadémia maradt fön.

¹⁾ Frankl, A hazai és külföldi iskolázás a XVI. században. Budapest, 1873. 102. s k. ll.

²⁾ Wallaszky, Conspectus Rei-publ. Litterariae in Hungaria. 172. l. — 1661. nov. 6. nyíltak meg a bölcséleti, theolog.-polemikai és (a fensőbb) irodalmi collegiumok. — Cassovia vetus ac nova. 112 s k. ll.

Ezeket előre bocsátva, nem szükség mondanom, minő fontossággal bírnak az ily culturtényezők a nemzetek életében, valamint fölösleges volna bizonyítgatnom, mennyire kívánatos, hogy tudományos intézeteink multjának lehetőleg hű és teljes képe álljon rendelkezésünkre.

Bizonyos, hogy N á t a f a l u s s y Kornél méltó munkát végzett s a közügynek tett szolgálatot, midőn a kassai gymnasium történetét önálló kutatások alapján megismertette.¹⁾ Nyomán megkészült a kassai kir. jogakadémia története is. Az itt következő vázlat föladata immár összehordani egy-némely följegyzést és adalékot e z a k a d é m i a k ö n y v t á r a t ö r t é n e t é h e z, és ezzel egy pár vonással járulni a kép teljességéhez.

A kassai kir. jogakadémia könyvtára eredetileg két forrásra vezethető vissza: a szorosan vett akadémiai könyvtárra — állott az akad. alapból vásárolt, s a helytartó tanács vagy más jötevő által ajándékozott könyvekből, — és másodsor a fölosztatott jezsuita-collegium könyvtárára.²⁾ Főforrás mindenestre ez utóbbi volt, a mint ezt a könyvek hoszú sora igazolja, melyeken a fölirat olvasható: *Inscriptus Catalogo Collegii Societatis Jesus Cassoviensis.*

A könyvtár alapját ehhez képest a jezsuiták vetették meg. Az előzmények azonban zivataros századok zürében vesznek el.³⁾ Sőt a könyvtár gyarapodása is épenséggel csak 1784 óta kísérhető figyelemmel, — bár az eredmény e részben sem mondható kielégítőnek. Korábbi évekből mindössze annyit tudunk, hogy 1778. a könyvtár kir. adományból R e d e k e r,

¹⁾ L. a kassai főgymnasium 1862/3. Tudósítványát, a honnan e becses dolgozat jobbjára szösz szerint, részben kiegészítve, átment A m. kir. jogakadémiák és joglyceumok Történetébe (Pest, 1873. Külön lenyomat a Budapesti Közlönyből). — L. még V a s s J., Kisdi Benedek egri püspök s a kassai akadémia kétszázados emlékezete. Magyar Sion. 1863. 21, 110 ll., s az id. gymnasium 1874/75. Tudósítv.

²⁾ *Acta Academiae Regiae Cassoviensis* 4-r. 270. l. kézirat a jogakad. könyvtárban; terjedt 1777/8–1813/4-ig bezárólag. — V. ö. 176. a) 225. ll. — *Ratio educat. §. CXIII.* s k.

³⁾ Az t. i. hogy az intézetnek előbb ne volt volna könyvtára, alig hihető. — V. ö. péld. W a l l a s z k y 136. l.

néhány évvel előbb elhunyt szepesi kamarai tanácsos hátrahagyott könyveivel gyarapodott, ezek egy része, hasonlóképp kir. rendeletnél fogva, a budai egyetemnek jutván; ¹⁾ a kir. helytartó tanács 1779. évi szeptember 27-én kelt intézményéből pedig kitetszik, hogy

1. **M o l i n d e s** Ferencz, jezsuita tartományfőnök 1734. egy bibliotheca catechetica föllállítására 1000 forintot adományozott a collegiumnak;

2. **A n d r á s s y** József báró 1755-ben 10.500 frtot azon kötéssel, hogy az érintett tőke kamataiból évenként 100 frt könyvtári czélokra fordítandó, végül

3. **K e l l e r** Jakab 600 frtot szintén a könyvtár javára. ²⁾

Ez időtájt, vagy a jezsuiták föloszlatásakor, a collegiumi, illetőleg »kassai könyvtár« állománya 4 ezer 7–800 kötetre rúghatott, ³⁾ a könyvtár tőkéje pedig 1781. 5⁰/₁₀-ra elhelyezett Andrassy-féle 2000 s a Keller-féle 600 frtból állott. ⁴⁾

¹⁾ *Acta*. 10. l. — *Adversaria Bibliothecae R. Academiae Cassoviensis*. Ivr. 27. tört. l. a jogakad. könyvtárban; terjed (némi visszapillantással) 1784/5–1843. sept. 25-ig. — L. 2–3. l.

²⁾ *Adv. u. o. — Annale s Universitatis Superioris Hungariae nunc Regiae Academiae Cassoviensis ab A^o fundationis 1657*. Ivr. 182. l. kézirat a jogakad. könyvtárban; terjed, az 1657–1688. évek között lefolyt időszakot adatok hián átugorva, az 1844/5. tanév elejéig. — L. 63., 106. és 83. l., hol nyilván az *Acta*. 180. l. nyomán, *Molendines-t* olvasok, s a hol a könyvtár és múzeum javára tett külön 200 frtos alapítványról is van szó ad 1803/4.

³⁾ *Inventarium Bibliothecae Cassoviensis olim ad Collegium Societatis Jesu pertinentis*. — *Descriptus denuo 31. Martii 1781*. Budae. — A leltárt *Kraicsirovics* János, tanulmányi igazgató, *Philipp* Antal tanár, exjezsuiták, s a hatóság részéről *Fidler* Károly senator, írták alá, (kelet n.) s látták el pecsétjökkel.

⁴⁾ *Klobusiczky* József, helytartótanácsos, fundi studiorum administrator levele a főigazgatóhoz 1781. ápr. 6. — *Ann.* 64. l. — *Adver.* 3. l. — Az *Egyetm. Encycl.* II. 60. l. szerint az Andrassy-alapítvány korábbi keletü? — Molindes-alapítvány megmaradt ugyan az intézetnél, de szegény tanulók javára (*Acta*. 26–27. l.), mihez csak azt jegyzem még meg, hogy 1844. a fundatio mint *Molindeschiana*, *Molenditsiana* fordul elő (az akad. levéltárban), s hogy a kassai jogakadémiai segélyző egyesület s a *Molendics-féle* alapítványból évenként segélyt, illetőleg jutalmat oszt.

1784/5

Az 1874/5. tanév kezdetén az akadémiai könyvtár a ver-bice-i (ex bibliotheca Urbitzensi?) besztercebányai, eperjesi, rozsnyai, selmeczi, lőcsei és zsolnai könyvtárak, valamint a jezsuiták szepesi székházasa föl-osztatott kamaldúliak szepesi zárdája könyvkincseivel gyarapodott; ¹⁾ a legbecsesebb munkák azonban az egyetemi könyvtárnak voltak szánva. ²⁾ Viszont a kevésbé szükséges és a kassai könyvtárban fölös műveket bethlenfalvi Eröss Pál igazgató, a helytartó tanács rendeletére Nagyváradra szállította 1785. évi január 10-én. ³⁾

S ezzel kimondhatjuk, hogy létrejött az akadémiai könyvtár — állítólag — 10.000 kötettel. ⁴⁾ De minő állapotban volt e könyvtár? . . .

A jezsuiták föl-osztatása után — így az akadémia egyik krónikása — a rend »néhány ezer« (l. főnebb) kötetből álló könyvtárát a szomszédos, volt Szapáry-féle házból ⁵⁾ átvitték az akadémia épületébe, s egyelőre részint itt, részint a templom chorusán helyezték el. Mindjárt a rend megszüntetése után s a helytartó tanács rendeletére megkészült ez u. n. jezsuita-könyvtár catalogusa is; de, mert a könyveket különböző okoknál fogva egyik helyről a másikra kellett szállítani — »non pauci ex iis periverunt.«

A templom chorusán a könyvek ilykép vagy hét évig he-

¹⁾ A Catalogus Librorum ex Residentia Ex-Jesuitarum Scepusiensium Cassoviam allatorum szerint innen mintegy 5-6 kötettel. — Egyebünnen?

²⁾ L. az id. Invent. és Cat. † jegyét, és magyarázatát az Invent. elején. — Acta. 223. l.

³⁾ Acta 74-75. l.

⁴⁾ Így Plath, Kaschauer Chronik. 145. l., Tutkó, Szab. kir. Kassa városának tört. Évkönyve. 173. l. — Szepesházy és Thiele, Merkwürdigkeiten d. Königreiches Ungern. 1825. 112. l. mint nevezetességet említik az akad. könyvtárt, mely »több mint 10.000 kötetből« áll. — Rupp Magyarország helyrajzi tört. II. k. 159. l., végül azt mondja, hogy »Estei Győző olasz tanár (a kassai akadémiaán 1785-1825.) 10.000 kötetből állott könyvtárát ajándékozta neki«, t. i. az intézetnek?

⁵⁾ Szapáry-Károlyi Anna grófné hagyományozta a jezsuitáknak, kik ez (később főörségi) épület egy tágas teremét használták könyvtárul. — Acta. 223. l. — Rupp u. o. 260. l. — Tutkó. 175. l.

verték, míg nem a helytartó tanács az 1782. 3. tanév végével új összeírást rendelt el.

A munka Kenyeres József igazgató vezetése alatt meg is indult, azonban alkalmas helyiség hiányában csak a nagyobb karban, minek folytán a rendezés nem is lehetett végleges.¹⁾

Ez időn innen ismételve kibocsátott helytartó tanácsi intévények foglalkoznak idevágó kérdésekkel, a milyenek voltak: miként kelljen a könyvek elküldése, megtartása és elárusítása körül eljárni? (1788. évi november 6.) a megszüntetett szerzetes rendek és papnevelő-intézetek javainak s jelesül könyveinek eladása fölfüggesztendő, ellenben ezek (péld. 1795. a leleszi convent ide került könyvei), további rendeletig gondosan megőrzendők (1790. május 3.); a convictusnak könyvek nem engedhetők át, a fölös munkák azonban annak idején a kir. gymnasiumok között szétozthatók lesznek (1801. dec. 16.) stb.²⁾

1795. indult meg az újabb rendezés a helytartó tanács által leküldött utasítás és rovatok szerint, ez úttal az akadémia épület másodemeleti már fölszerelt helyiségeiben, és egészben véve tartott 1804-ig. Az összeírást Goczig Ignác, majd Vuchetich Mátyás akadémiai tanárok teljesítették. Rendezés alá ekkor, úgy látom 9000 kötet került, — melyekben az 1793. nagy tűzvész nem csekély rendetlenséget okozhatott, — s kiterjedt mint a tulajdonképi akadémiai könyvtárra (m. e. 1464 k.), mind a jezsuita-collegium könyveire.³⁾ A többes példányok a helytartó tanács 1804. június 5. k. 12. 146. sz. engedélyéhez képest egyes gymnasiumoknak jutottak, p. az eperjesinek 74 köt., a podolinak 159 k., a rozsnyainak 75 k.⁴⁾

¹⁾ Acta. u. o. és 63. l. — Adv. 1—2. l.

²⁾ Adv. 3. s k. ll. — A leleszi könyvek közül 27 munka az akad. könyvtárnak, a többi pedig a pesti egyetemnek volt száma. — U. o. 5. l.

³⁾ Acta. 176. a) 224. s k. ll. — Érdekesnek tartom itt fölemlíteni, hogy az 1793. nagy tűzvész idején, a mikor a városnak $\frac{1}{3}$ -a a lángokmartaléka lőn, s az iskola és templom is leégett, a könyvtárt Spák István, pedellus, « solus salvavit. » — Acta. 123., 130. ll.

⁴⁾ Kimutathatólag, minthogy a főigazgatóság fölhívására készült s a könyvtár irományai között meglevő egri, gyöngyösi, jászberényi, löcsei és ungvári (többre nem akadtam) gymn. könyvtári kimutatásoknak bizonyára ugyanaz volt a céljok, mint azon eperjesi, stb. kimutatásoknak, melyekre válasz a jelzett adományok voltak. — V. ö. Adv. ad 1801.

A könyvtár gyarapításának ettől kezdve szinte állandó forrásul jelentkezik a csonka (és fölös) művek eladásából befolyt összeg, melyet a könyvtár alapjához kelle csatolni (1805. jul. 23.), s általában az akadémia pénzét biztos helyen kamatoztatni (1809. jun. 13.)

De gyarapodott a könyvtár más úton is. A mint eddig voltak az intézetnek jötevői, ilyenek ezután sem hiányoztak. Névszerint:

1801. márczius. 8. G o t z i g Ignác,¹⁾ akad. tanár, halála esetére körülbelül 156 k. könyvet ajándékozott a könyvtárnak;

1813 előtt T a u b e r János, kassai kereskedő, 26 kötetet;

1824. július 31. k. végrendeletében K o s s o w i c h József²⁾ zenetanító, könyvek beszerzésére az akadémiának, — ha pedig ezt eltörölnék, a már beszerzett könyvekkel együtt a kassai gymnasiumnak — tőkésítendő 900 vfrtot hagyott. Ez összeghez

1827. márczius 5. B e n y ó Mátyás,³⁾ a hittud. tanára, 100 vfrttal járult ugyanoly kikötéssel, hogy t. i. a főnebbi végrendeletben jelzett eset beálltával e 100 frtnyi tőke is, valamint a Kossovich-féle 900 frt, gyümölcseivel együtt a gymnasiumra szálljon. — Az ilykép 1000 vfrtra = 400 pfrtra kiegészített tőke 6⁰/₁₀-ot kamatozott.

V u c h e t i c h Mátyás,⁴⁾ akad., majd egyetemi tanár († 1824), végrendeletileg könyvtára felét.

S z u h á n y i Ferencz,⁵⁾ tanulmányi főigazgató, szintén

¹⁾ Jogtudor, kassa-egyházmegyei áldozó-pap, a történelem, a statisztika és bányajog tanára a kassai akadémián 1794–1825. An n a l 77., 99–100. ll.

²⁾ Musicus aulicus Comitissae Stephano Andrassyanae mondja az A n n. 104 l.

³⁾ Bölcs.-tudor, az egyházjog és a történelem kassai tanára, Abaúj-, Torna-, Sáros- és Zemplén-vármegyék táblabírája. — A d v. id. év

⁴⁾ Életéről l. P a u l e r T., Adalékok a hazai jogtudomány történetéhez. Budapest, 1878. 103–110 ll — A hagyomány részleteiről nincs tudomás. Az A n n. (106. l.) szerint 1829. febr. 1. a könyvek még nem voltak a könyvtárban.

⁵⁾ Exjezsuita, egri e.-m. áldozó pap, pankotai apát, a böles. tudora s a hittud. baccalaureusa, kir. tanácsos, 1799. akad. s gymn. 1813–1824. tanulmányi főigazgató. — A c t a. 201–2. l. — A n n. 96. l.

végrendeletileg mintegy 40 kötetet hagyott az akadémiának (1825), végül nem említve a kisebb adományokat.¹⁾

Werfer Károly, akad. könyvnyomtató, az »akadémiai« cím engedélyezése fejében 1830 tól kezdve a sajtója alól kikerülő termékek egy-egy példányát ajánlotta föl.

1830. decz. 14—31. 931. sz. a. rendelet érkezett a helytartótanáctól, melyszerint a csonka és többes példányok külön összeírandók, s a könyvtári alap javára árverés útján eladandók. A jegyzék elkészítésével Magyar József, Csacsó Imre és Plath János, akadémiai tanárok foglalkoztak, de főleg Csacsó; ez évtized végén pedig s folytatólag Szidor Antal, akad. tanár. Az árverés, a könyvek — a latin szövegű árverési hirdetmény szerint 353 jobbára több kötetből álló munka — becsértékének megállapítása után, 1835. márcz. 19. ment végbe, azonban nem a kívánt eredménnyel. A könyvek nagyobb része t. i. (csak 90 ft 54 kr. ppben folyt be), nem talált vevőre. Ezért, s mert a Góczy-féle könyvek 1836. a könyvtárba kerülvén, a kettős példányok száma ismét szaporodott (ekkor 436-ra), a főigazgatóság 1840. okt. 22 és nov. 12-re újabb árverést rendelt el, mely alkalommal a könyvtár alapja 199 frt 41 krral ppben gyarapodott.²⁾

1836. jan. 11. a könyvtár rendezésének kérdése ismét fölmerült. A teendőkre most Plath János, könyvtárőr vállalkozott, ki a rendezést 1838. július 10., némely hirlapot nem számítva, 8640 kötetel be is fejezte.³⁾

Időközben a könyvtárt

1836. Pongrácz János,⁴⁾ akad. tanár, gazdagította végrendeletileg könyvtára egy részével (?). — Bizonyos egyébiránt az, hogy Pongrácz József elhunyt fivére emlékére, vagy 285

¹⁾ Ilyeneket tettek: Cserneczky N. könyvkereskedő, Kovácsóczy Mihály, a Forgách-családnál nevelő (A d v ad 1834), valamint Beretich Miklós expálos, még 1818. augusztus 17. Budán k. szép levele szerint.

²⁾ A d v 12. s k. II. s a könyvtárőr 1840. nov. 24. k. relatiója.

³⁾ A könyvtár-rendező 1838. jul. 10. jelent. és mellékl.

⁴⁾ A magyar nyelv és irodalom tanára a kassai akadémián 1811—1836. — Acta. 256 l. — Ann. 141. l.

kötetet adott át az akadémiának oly kérelemmel, hogy a könyvtárban netán már meglevő munkákat az igazgató visszaszolgáltassa.

A könyvtár imént érintett rendezése után, úgy látszik, hogy annak fokozatos fejlődését többé semmi sem fogja megakasztani. Hiú remény! A könyvtárra újabb nehéz napok sulyosodtak.

1849. június 24 én Kassa alá érkezett az orosz haderő, s ezzel az akadémia s akad. templom is osztozott azon nyilvános és magán-épületek sorsában, melyek katonai célra — éléstárul, kórháznál — voltak szolgálandók. A könyvtár ennek következtében ¹⁾ ismét a templom chorusára vándorolt, a hol »nedvességnek, pornak, molynek« kitéve sajnálatos állapotban hevert egész 1855-ig, a mikor a Kassán székelő cs. kir. helytartósági osztály az évi jun. 4. 8396/1310 sz. a., válaszul a jogakad. tanári testület május 25. k. kérelmére, fölhatalmazta az intézet igazgatóját, hogy a könyvtárt előbbi helyére átszállíttassa és fölállíttassa, a teendőkkel, az igazgatóság márczius 15. k. jelentése és javaslata

¹⁾ Szóbeli közlés. V. ö. T u t k ó, id. m. 190. l. a C a t a l o g u s R. Academiae et A. Gymnasii Cassoviensis II. (Cat. — Almae ac Episcopalis Academiae — Universitatis — Cassoviensis Soc. Jesu czímen kezdődik 1693-mal és végződik az 1863/4. tanévvel. Ivr. 2. k, az akad. könyvtárban). Ebben a d 1851/2. olvasom: »Post tot tantasque fatalitates t a n d e m semel academiae scholae et gymnasiales a d p r i s t i n u m s u u m l o c u m d e v e n e r e.«) Az akad. előadások t. i. az 1849. máj. 17. rendelet folytán megszűntek, a 6 gymn. osztály előadásai pedig még 1848. dec. 11., a mikor a kassai hegyen vívott ütközet után, a convictus épületét, melyben ez osztályok el voltak helyezve, mint már előbb is, katonaság foglalta el. Ezentúl a gymn. tanulmányokat »non nisi privatim« lehetett végezni — 1849/50. a Sahlhaussen-féle házban tartották az előadásokat; — 1850/1-ben pedig a hadparancsnokság épületében. — C a t a l o g. id. év.) Más versio szerint a könyvtárt, a könyvtári helyiségek roskatag volta miatt, még 1846. vitték a chorusra. — V. ö. J o g a k a d. l e v é l t á r 1856/7. 211. sz. — De bármint legyen, tény az, hogy a könyvtár a choruson tetemes kárt vallott, s nemcsak a szövegben jelzett okoknál fogva, hanem — ismét szóbeli közlés szerint — azért is, a mit B l o t i u s úgy fejez ki, hogy »sunt pallia longa manusque« (D e n i s, Einleitung in der Bücherkunde. I. 267. l) — A chorusból elbördött könyvek egy részét utóbb hatósági közbelépés foglalta vissza a könyvtárnak.

kapcsán, ¹⁾ Pawlowski Sándor segédtanárt, a pozsonyi könyvtár volt rendezőjét, bizván meg.

Pawlowszky eljár megbízatásában. A mondott év nyarán megtisztította a könyveket, novemberben átvitette a már helyreállított könyvtári termekbe, s a meglevő jegyzékek nyomán azok rendezését is befejezte saját följegyzése szerint 1855. november 7. — december 22-ig. A choruson ugyanekkor ráakadtak a régi akadémia irományaira, aktáira, anyakönyveire is, valamint azon kettős példányokra, számszerint m. e. 400 darabra, melyek még a 30-as évekből maradtak volt fön; — azok, kivéve a fönállott kir. censura irományait, melyeket a helytartósági osztály a volt kerületi főigazgatóság levéltára számára jelölt ki, illetőleg vett át — a jogakadémiára szállottak, s a mai jogakadémiai levéltár alkotó elemeivé váltak, a kettősek ellenben értékesítésre vártak. ²⁾

A közben, hogy a könyvtár ügye ily kedvező fordulatot vön, a jogakadémia voltaképp csak egy kis kézikönyvtárral rendelkezett, mely 1851. — egészben Bokrányi János, volt akad. tanár adománya — 85 munkából = 169 kötetből állott, majd, 1855. aug. 14-ig, 270 jogi és politikai, s 243 történelmi és vegyes, összesen 513 kötetre szaporodott, ide értve a törvénygyűjteményeket, a bécsi cs. akadémia tört.-bölcséleti kiadványait (1852/3.) stb. E könyvvállományhoz járult volna még a régi akadémia könyvtára — állítólag 4910 darab (?) — erről azonban egy 1852. márcz. 15. jelentés úgy szól, mint »közös« könyvtárról, a mint hogy a könyvtári javadalom is közös volt és megoszlott a jogakadémia és gymnasium között.

A dolgok ez állásában a legközelebbi föladat alig lehetett más, és a jogakad. tanári testület így fogta föl a helyzetet, mint a könyvtár jogi természetének és viszonyának tisztázása, és a könyvtári javadalom megfelelő rendezése. Ez utóbbi külö-

¹⁾ U. o. 1853/8. 150. sz. a d helytt. oszt. 1854. jul. 20. $\frac{6606}{1229}$ sz. — E könyvtár állapotáról — új kötést igényelt vagy 535, kisebb javítást, tisztítást 5000 k. — l. 1855/6. 37. sz.

²⁾ U. o. a) 1855/6 49. sz. — Helytt. oszt. 1856. jun. 21. $\frac{1665}{197}$ sz. u. o. 137. sz. és b) 1855/6. 87 sz. a d 56. sz.

nösen, magában véve is csekély összeg, kerek számmal 115 pfrt — felezve még kevésbé elégíthette ki az amúgy is elmaradt jogakad. könyvtár folyton növekvő szükségletét; — az u. n. akad. könyvtár pedig, úgy tetszik, közösnek is alig volt nevezhető; hiszen nem egyszer olvassuk, hogy a jogtanároknak »nem áll könyvtár rendelkezésükre«, vagy, hogy »csak kézikönyvtárunk« van; ¹⁾ s aztán ugyane könyvtár, mely — valószínűleg a 48. előtti utolsó könyvtárral — a prémontrei rend felügyelete alá került, az 1853. évvel, a mikor a rend a gymnasiumból távozni volt kénytelen, ez a »nagy kincs«, mint a jogakadémiai igazgató 1855. decz. 15. jelentése méltán mondja, egyenesen felügyelet nélkül maradt, és szinte gazdátlanul indulhatott pusztulásnak!

E jelzett körülményekben, nemkülönben abban, hogy az új tanulmányi rendszer csak úgy kívánt gondoskodni a könyvtárról, akár annak idején, a *Ratio Educationis*, — bírjuk azon tárgyalások kulcsát, melyek ez ügyben már 1852-ben a kerületi főnök, s folytatólag az 1853. évben szervezett helytt. osztály előtt kezdeteket vették. ²⁾

Nem lehet czéлом, hogy a tárgyalások menetét nyomról-nyomra kövessem; legyen azért elég annyit megjegyeznem, miszerint a jogakadémia a jogfolytonosság elvére támaszkodva, a tanügyi kormány a közérdek által vezéreltetve, s mindkettő áthatva a megoldandó föladat jelentősége és fontosságától — megteremtették amaz 1855. örvendetes fordulatot, melynek szerencsés folytatásakép a helytt. osztály 1856. december 20-án 24608/3396. szám a., a jogakad. könyvtárt — minthogy ez ugyanazon évi szept. havára már használható állapotban volt — fensőbb jóváhagyás reményében, megnyíthatónak jelentette ki. ³⁾ S ezzel, mutatis mutandis, ismételhetném, a mit főnebb a régi akad. könyvtár eredetéről mondtam, s a mit a

¹⁾ Közös könyvtárról szól az 1851/2. 55. sz., kézi könyvtárról az 1853. június 12. jkőnyv; s l. a 28) a. id. 150. sz. — A kézi könyvtár gyarapodásáról 1854/5. 179. sz.

²⁾ 1852. jun. 28. jkőnyv. — 1853. jan. 3. jelentés. — Magáról a tanulmányi rendszerről l. az a k a d. t ö r t. id. h.

³⁾ 1853/7. 53. sz.

cs. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium által 1860. aug. 9-én 8369. sz. a megerősített könyvtári szabályzat 23. §-a, a változott viszonyokhoz képest, így fejez ki: »Der Bücherstand der akademischen Bibliothek wird gebildet aus den Büchern der früher bestanden en königl. akad. Bibliothek, und aus jenen Werken, welche von den jährlichen Einkünften angeschafft oder ihr durch Schenkung, oder aus einem sonstigen Rechtstitel von Privaten, oder durch öffentliche Anstalten zukommen.¹⁾

A megnyílt jogakad. könyvtár ezek szerint állott: 1. a régi akad. könyvtárból, és 2. a jogakad. azon szerzeményeiből, melyek vétel, ajándék vagy csere útján folytak be.

Könyvek beszerzésére mindenelőtt az akad. könyvtár alap-pénzkészlete volt szolgálendő. Ez alap, mely 1781-ben 2600 frtot tón, egy előttem ismeretlen eredetű 200 frtos tétellel (v. ö. 6. j. ?), 1824—27, a Kossovich-féle 1000 frtos hagyomány-nyal, majd az 1835—40. árverések folytán, további 1000 frittal növekedett²⁾, a gymn. igazgatóság helyesnek talált 1844/5—1852/3. számadása szerint, ez idétt tőkében 4800 o. = 1920 pfrtra rúgott s 6⁰/₁₀-ot kamatozott. Az itt számbajöhető kamatösszegekről azonban tudjuk már, hogy csekélynek is bizonyult, meg is oszlott; de hiba eshetett az alap kezelése körül is, minthogy a kamathátralékok egyre növekedtek, sőt úgy látszik, 1853/4—1855/6-ig számadás nem is készült:³⁾ mind meg annyi oka könyv-

¹⁾ Statuten der Bibliothek der Kaschauer Rechtsakademie. — Másolat az akad. könyvtárban. Előzményeiről l. a vallás- és közoktatási cs. kir. miniszt. 1849. dec. 20. szab. RGBl. 30. sz. s a 28) a. id. 150. sz.

²⁾ V. ö. Liber Rationum super Fundis Bibliothecae etc. R. Academiae Cassoviensis ab Anno 1826/7. (1846. okt. 31-ig). Ivr. 5. az akad. könyvtárban. — L. az id. év. — 1835. márc. végeig befolyt 93 frt 41 kr. pp.; ez összeget Udránszky Dániel, (szepesi kanonok, árvai főesperes, kir. tanácsos és) 1826—1835. tanulmányi főigazgató, 100 pfrtra egészítette ki »e pecu sua.« — ad 1835/6.

³⁾ 1858. május 3 ig legalább nem. — L. lvtár 1857/8. 129. sz. —

tári alap és javadalmazás kérdésének rendezésére. S e rendezés Ő cs. és Apost. kir. Felsége legf. elhatározása, másrészt a helybeli helytt. osztályban 1853. óta folytatott idevágó tárgyalások kapcsán hova-tovább, s a könyvtárra nézve óhajtott sikerrel, be is következett.

A javadalmazást illetőleg először is Ő Felsége 1853. jun. 26. k. legf. elhatározása folytán a cs. kir. közoktatásügyi miniszterium az évi jul. 12-én 6374/317. sz. alatt meghagyta, hogy az 1853/4. tanéven kezdve minden újonnan belépő joghallgató 2 pfrtot tartozik fizetni a könyvtár javára; majd 1856., ugyancsak Ő Felsége az évi jun. 22. k. legf. elhatározása folytán, a miniszterium 1857. jan. 6. 9711/540. sz. a., a tanulmányi alapból 400 pfrtnyi évi járulékot engedélyezett, a könyvtár gyarapítására, a mihez ha még fölemlítem, hogy a joghallgatók által beiktatási díj czímén fizetendő összeg a jogtanodák új szervezéséről szóló szabályzat 47. §-ához képest az 1874/5. tanév óta 3 frt. osztr. értékben van megállapítva; — hogy az érintett évi járulékot (420 frt o. é.) a jogakad. könyvtár az 1856/7. tanév óta állandóan élvezi, s végül, hogy a könyvtár pénzügyeink kezelése ugyanez 1856/7. tanévvel a helyb. orsz. fiókpénztárról a jogakadémiára ment át,¹⁾ mely aztán 1858/9. fels. rendeletre, tőkéje legnagyobb részét állampapírokba fektette — alig maradt e tárgyban egyéb mondanivalóm, mint, hogy a kassai jogakad. könyvtár tőkéje ez idő szerint 2444 frt osztr. értékben, — évi bevétele kamatokban (5 és 6%) 117 frt 38 kr. o. é. évi járandósága 420 » — » » ehhez a joghallgatók (ezek száma által be-folyásolt) beiktatási díja, az 1871/2—
1880/81. tíz év átlaga szerint 93 » 51 » » »
összesen 630 frt 89 kr. o. é.

Ez összeggel fedezi könyvtárunk évi szükségletét!

³⁾ Az akad. könyvtár szükségleteinek fedezetét 1856-ig (tán 1853-tól), úgy látszik, az állam előlegezte, rendelkezésre álló pénzeit pedig a helyb. orsz. fiókpénztár kezelte letétkép. — V. ö. könyvtári jelentést. 1858/9. 195. sz.

A kettős példányok értékesítése, a mint erre a helytt. osztály az igazgatóságot — 1856. márcz. 21. 2483/307. sz. a. fölhatalmazta — ide nem értve egyébiránt a művészeti érdekű tárgya- (kat festményeket, a milyenekkel az intézet ma is bír, rézmet-szeteket stb.) melyek elidegenítéséhez vagy elcsereléséhez, a vallás- és közokt. cs. kir. miniszt. 1856. jun. 22. — 8416. szám rendelete nyomán, különös engedély volt szükséges, ¹⁾ ezúttal jóval csekélyebb jelentőséggel bír, mint korábban. Így 1856/7. e czímen befolyt 19 frt 45 kr. pp., 1860/61. 24 frt., 1862/63. 20 kr. o. é., míg nem e forrás egészen kiapad. Csere dolgában sincs igen másként. Nevezeteseb ilyen eset 1860. fordult elő, a mikor a jogakad. könyvtár a helyb. papnevelő-intézettől (jul. 15.) 35 frt. 95 kr-ra o. é. becsült 104 kettősért 41 frt értékű 47 munkát cserélt.

Lássuk azért a könyvtár gyarapításának másik fontos tényezőjét: az ajándékozásokat. — S e tekintetben is

Ö cs. és Apost. kir. Felsőége az, kiről a könyvtár krónikásának első sorban és hálával kell emlékeznie. ²⁾

Következnek: a különböző kormányok, s ezek közgei, hatóságok, testületek, intézetek s egyesek.

I. 1850/1. óta a cs. kormány: a közoktatás-, kereskedelem- és pénzügyi cs. kir. miniszteriumok; (részben ma is),
 a kassai cs. kir. helytt. osztály;
 1861/2. a m. kir. udv. kancellaria és
 a m. kir. helytartótanács;
 1867/8. a m. országgyűlés;
 a kir. kormány: a vallás- és közoktatás-,
 pénz-, honvédelem-, földművelés, ipar- és kereskedelem- és igazságsügyi m. kir. miniszteriumok,
 az orsz. statisztikai hivatal,
 Pest város statiszt. hivatala;

II. a) 1852/3. a bécsi cs. Akadémia jelzett kiadványaival,

¹⁾ L 29) j. b) és 1855/6. 157. sz.

²⁾ Beszerzési könyv. 1860/1—97. és 1861/2. 111. l. — Beküldte a cs. kir. államminiszterium; folytatólag a magy. kir. helytartó tanács u. o. 191. l.

1856/7. a Verein für siebenbürgische Landeskunde,
1858/9. a M. T u d. A k a d é m i a,

a budapesti és kolozsvári, a bécsi,
gráczi, prágai, ínnsbrucki, csernoviczi és
lembergi egyetemek, általában

fő-, közép-, polg. és elemi tanodák;

b) a sopronyi keresk. és iparkamara stb.
— a mint hogy a M. N. M ú z e u m, a M. T ö r t é n e l m i
T á r s u l a t, a K á r p á t - e g y e s ü l e t, a m. o r v o s o k
és t e r m é s z e t v i z s g á l ó k e g y e s n a g y - g y ű l é s e i,
a J ó z s e f - m ű e g y e t e m s a b u d a p e s t i k e r e s k. és i p a r k a m a r a
neveihez is becses adományok fűződnek.

III. Egyesek, a kik 10 kötetten felül ajándékoztak:

A Werfer-czég:

1851. aug. 21. Bokrányi János, ¹⁾ kassai akad. tanár (l. f.);

1853—58. Pawlowski Sándor, ²⁾ k. jogakad. tanár, 113 köt.;

1856—61. Degen Gusztáv, ³⁾ k. jogakad. tanár, 376 kt.;

1857. Demszky (Nándor, helytt. járulnok?) 59 k., Jellek

— helyettes fogalmazó, 35 k., Pauli — lovag, helytt. ta-
nácsos, Virosztkó János, jogakad. pedellus, 70 k.;

1857—58. Toperczer Lajos, könyvkereskedő;

1857—59. Pfefferkorn —, helytt. tanácsos, 37 k.;

1857—61. Kronos Ferencz, ⁴⁾ kir. jogakad. tanár, 41 k.;

1857—62. Ekmayer Ágost, ⁵⁾ k. jogakad. tanár;

1858. Loósz József, joghallgató;

¹⁾ Hites ügyvéd, 1842/3—1848/9. »a honi magán és fenyítő jog s
tisztí írásmód ny. tanítója, Zemplén s Abauj vármegye tbirája« (később
gömöri ügyész). — C a t a l o g. 1845/6.

²⁾ Jogtudor, 1854/5—1857/8. Segédtanár, a közigazgatási és pénzügyi
törvényisme h., 1855/6. ny. r., majd 1856/7. egyszersmind a nemzetgazdaság-
tan ny. r. tanára, — utóbb a bécsi Theresianum tanára és igazgatója.

³⁾ Jogtudor, 1856/7—1860/1. Segédtanár, 1860/1. a politikai és pénz-
ügyi tanszék h., — jelenleg a pozsonyi jogakadémia tanára.

⁴⁾ Bölcs.-tudor, 1856/7—1860/1. az osztrák birodalom történelmének
ny. rk., — jelenleg a gráczi egyetem tanára.

⁵⁾ Jogtudor, 1854/5—1868/9. Az osztrák polg. jog és törvénykezés, —
1855/6. a váltó- s kereskedelmi jog és törvénykezési eljárás h. — 1856/7.
az osztrák, váltó- s keresked. jog s 1861/2. az osztrák magánjog és polg.
törvénykezés ny. r. tanára, -- jelenleg pozsonyi jogakad. igazgató.

- 1858—59. Bidermann Herm. Ign., ¹⁾ k. jogakad. tanár;
 1859. Heim Ede, orvostudor Pozsonyból, 22 k.; és 82 db. zeneművet, Pischel —, cs. k. hivatalnok, 27 k., Szrust —, cs. k. százados-hadbíró, Thurn — gróf, cs. k. kamarás, helytt. titkár, 24 k.;
 1860. Weitzenbreyer Frigyes, orvostudor helyb., 34 k. s ugyanez évről a jogakad. ifjúság ajándéka: a Kazinczy-ünnep örök emlékeül a költő (fősz) mellszombra és versei; ²⁾
 1861. Teuerkauf —, cs. k. csendőr-örnag;
 1864. Klekner Alajos, k. jogakad. tanár, 22. k.

Ezentúl tömegesebb adományok egyesek részéről csak ritkábban érkeznek. A tért az I. és II. érintett jötevők foglalják el; s habár a 70-es évek elején meg közepén, némely u. n. hivatalos küldemény el is maradoz, a m. képviselőház 1869. s következő évi nyomtatványai bőven helyreütik a csorbát, s legalább a 60-as évekkel szemközt örvendetes gyarapodás mutatkozik. — Jelentékenyebb adományok ez időből:

1867. Turcsányi Vincze, ³⁾ nagyváradai jogakad. tan., hagyománya, állítólag 400 k.;

1878—81. Werner Rezső, k. jogakad. tanár 60 s

1880. Deil Jenő, kassai keresk. s iparkamarai titkár, 25 k.-ből álló ajándéka; — a mihez, ha megjegyzem, miszerint a könyvtár jötevői sorában ott találkozunk az 50—60-as években: Pauler T., Karvasy Á., Wenzel G., Kastowsky J., Cherny J., Hoffmann P., Schnierer A., Harum P., (részben kassai jogakad.) tanárok, — Fábry I., kassai m. és Danielik J. v. püspökök, Gerlóczy Gy. stb., — a 70-es években: az ország hgprimása Simor J., bibornok-érsek, Nogáll K. v. püspök, Butter E. D.,

¹⁾ Jogtudor, 1858/9—1859/60 a közigazgatási és pénzügyi törvényisem s nemzetgazdaságtan ny. r., — jelenleg a gráci egyetem tanára

²⁾ Beszerz. kv. 68. l — Műtárgyakat ajándékoztak még például Bokrányi J. (V. Ferdinánd király képét. Lvtár. 1850/1. 85. sz. E képről többet nem tudok), a kassai cs. k. helyett. oszt. (számos zeneművet. — Beszerz. kv. 53. 79. stb. l), a vallás- és közokt. m. kir. miniszterium. (Zrínyi mellszobrát. — Pénztári kv. 1869—70.)

³⁾ Am. k. jogakad. Tört. 102. s. k. l.

a british Museum hivatalnoka, Télyfy I., egyetemi tanár stb. neveivel; — továbbá, hogy helybeli tanárok és joghallgatók, polgárok, névszerint könyvkereskedők, a kikkel a könyvtár üzleti összeköttetésben állott vagy áll, mint a Haymann-czég, szerzők és kiadók, koronkint becses adományokkal gazdagították s gazdagítják könyvtárunkat: csak jelezni kívántam azon érzéket és érdeklődést, mely a kassai jogakad. könyvtár, s ezzel a tudományos haladás ügye iránt különböző oldalról s egyaránt nyilvánul. Szónál ékesebben bizonyítja ezt (bizonyít ugyan mást is, ez azonban nem tartozik ide), hogy, ismét az 1871/2—1880/1. évek átlagát vévén alapul, mindamellett be nem számítván a Turcsányi-féle eddig át nem vett hagyományt, valamint a Verner-féle ajándékból nem az alapul vett időszakra eső 57 = 457 kötetet: a könyvtár évi 236 k. szerzeményéből a vásárlott művek 58., a z a j á n d é k o z á s o k 41.; $\frac{1}{10}$ -ot képviselnek! arány, mely hosszabb időközökre, így az 1856/7—1880/1. évek összeredményére nézve is, irányadónak nevezhető.

Áttérve a jogakad. könyvtár kincseire, s illetőleg a könyvtár nagyságára, mint sajnálatos körülményt kell előrebocsátanom, miszerint azon kérdésre, valjon mekkora volt a régi akadémiai könyvtár, midőn a jogakadémiára szállott? — kétségtelen válaszom még nincs, bár van okom hinni, hogy az a 8000 kötetet megközelítette, és mint sajátságos tüneményt, miszerint attól kezdve, hogy az akad. könyvtár létrejött egész 1838-ig, s innen egész 1855/6 ig gyarapodás helyett folytonos a padás észlelhető. — 1838. a könyvtár rendezője, mint láttuk, az eredetileg 10.000 kötetből állott könyvtárban, néhány hirlap jobbára csonka évfolyamait kivéve, csak 8640 kötetről tud; az 1857. jelentés (a 27. j. a. id. 211. sz.) az 1855/6. évre már nem többről — mint 8392 kötetről — pedig e számba a könyvtár öre nyilván befogalta az u. n. kézikönyvtár állományát is!? Nem változtat a dolgon az sem, hogy az 1838. kimutatásban 441 k. eladásra van szánva; mert hiszen az 1857. jelentés szerint a könyvtár átvételekor is volt ilyen m. e. 400 k., s ha nem lett volna, ott volt a kézikönyvtár (l. fön)! — De tegyük föl, hogy a jogakad. könyvtár vegyesekben (zeneművekben stb., melyeket

1866/7-ig, úgy tetszik, kimutatni szokás volt külön) 1855/6-ig ép azon számmal gyarapodott, mely egyenlő a két kimutatás között főnforgó különbséggel, t. i. 248 darabbal, a mi jóformán túlzás, minthogy e részben lényeges szaporodás csak később tapasztalható (1860. július 31-én 460—70 darab) s forrásom is (1856/7. 209. sz.) az id. 8392 k.-hez mindössze 122 térképet említ még: ¹⁾ nos, akkor is úgy vagyunk, hogy a könyvtár 1838 óta semmivel sem gyarapodott! — Végül, ha fölteszszük, hogy az akadémiai könyvtár létrejöttéhez fönt közlött, s 1,000 kötetről szóló becslés nem tart igényt szabatosságra — a mi valószínű s a milyen becslésre a 70-es évekből szintén van írott példánk — s ennél fogva a kötetszámot 2000-rel alább szállítjuk, ezzel is legfőlebb a 38-iki eredményt leszünk képesek igazolni, de nem az 1855/6-iki könyvvállományt, mely amazzal összehasonlítva kérelhetlenül bizonyítja, s tényleg nem ám azt, hogy a könyvtár 38 év óta semmivel sem gyarapodott, hanem igenis, hogy (8640 — [8392 + 122] =) 126 darabbal fogyott! — Veszteség: hogy nem gyarapodott, — veszteség: hogy fölül rá még fogyott is. — — Mindenkép szomorú és meddő töprengés, melynél egyéb-iránt azért időztem talán kissé hosszasan, hogy annál inkább szembe tűnjék, minő viszontagságokon kellett keresztül mennie, legutóbb a 40-es évek alkonyán, e főtanodai könyvtárnak, s hogy eszünkbe jusson, miszerint könyvtárak s hasonló gyűjtemények történetében a lelkiismeretlenség nem szokott a ritkaságok közé tartozni — szabály, mely alól a kassai akad. könyvtár legalább, fájdalom, nem volt kivétel! ²⁾

¹⁾ Tulajdonkép 124-et, csakhogy e tétel, mint 2 fase. be van számítva a 8392-be.

²⁾ Az idők vihara útjában találta Kassát és kincseit, és útjában találta az emberi gondatlanság, avatatlanság stb. is. Csak két példát! — 1870. nagy zajt ütött szakkörökben, hogy Rómer Flóris lelkes régiségbuvárunk, Norinbergában nagyszámú magyarországi pergamen codexre akad, melyek — a XI—XIV. századból valók — a k a s s a i d ö m é s z á r d a tulajdonai voltak, s melyeket a tudós F l e g l e r S. norinbergai ötvösöktől szerzett meg — mázsaszámra! — S z á z a d o k (M. Tört Társ.) 1870. 352. l — Miként jutottak e codexek a nürnbergi ötvösök műhelyeibe? — A tulajdonosok révén nem, de nem sodorta-e el azokat Kassáról amaz áradat, mely L i p p a i B a l á z s, Bocskay vezére, n y o m á b a n j á r t? — a S c h e m a t i s m u s S. O. Praedicatorum (Cassoviae, 1877. 10 l.) egyik

Ezek után nem is sorolom föl azon javasolt vagy megtörtént intézkedéseket, melyek úgy a kamathátralékok behajtása, mint a kikölcsönzött művek visszaszerzése stb. tárgyában szükségessé váltak, mire nézve bőséges adatok kínálkoznak egész a legújabb ideig (péld. még: helytt. oszt. 1856. jan. 29-én 5953/926. sz. és fölterjeszt. Lvtár. 1855/6. 65. sz.), hanem a fönközlött 1856/7. a d a t r a t á m a s z k o d v a, egybeállítom a könyvtár gyarapodását, jelesül az 1, 11, 21 stb. évek eredményéhez képest. Az idéztem adat szerint, a jogakad. könyvtár könyvvállománya tehát

az 1855/6. tanév végével volt	8392	—	8,392 k.
» 1865/6. » » »			
a vegyesekkel együtt.	+	4274=	12,666 db.
» 1875/6. tanév végével volt	+	2385=	15,051 »
» 1876/7. » » »	+	230=	15,281 »
» 1877/8. » » »	+	304=	15,585 »
» 1878/9. » » »	+	262=	15,847 »
» 1879/80. » » »	+	214=	16,061 »
» 1880/1. » » »	+	233=	16,294 »
vagyis	8392	+	7902=16,294 »
a mihez még újabban szerzett			20 azaz 20 térkép:
a valóságos v é g e r e d m é n y			
1880/1.	8392	+	7922=16,314 darab. ¹⁾

adatát Szamosközy I. (Monumenta Hung. Hist. II. oszt. 30. l.), Schmitth M. (Episcopi Agrienses III. k.) s az id. kassai krónikák 1604/5. évi adataival egybevetve — ez uttal sem állítani, sem tagadni nem akarom. (A kassai dömések könyvt. különben azt hallok, hogy legnagyobb részt Egerbe került.)* — A másik példa: Kassa városának a XIV. századdal kezdődő számadásai s ezek sorsa. »E valóságos okirati kincsnek nevezhető gyűjtemény csaknem tökéletesen elveszett« — mondja Henszlmann I. tudósunk (Archaeologiai kirándulás Abauj és Sáros vármegyébe. Arch. Közlemények. V. k. 104. l.) Hogyan? Kidobták, elajándékozták a sajtosnak; pedig nem is régen, csak »1848 és 1860« között!

* A kassai dömések Norinbergába került kéziratairól lásd a czikk végén olvasható szerkesztői jegyzetünket. Szerk.

¹⁾ Némi érdekléssel bírhatnak a következő statisztikai adatok. A kassai jogakad. könyvtár könyvvállománya az 1870/1. tanév végével volt: 13.934 db., — a pozsonyié, ide értve az 1871/2. tanév első felét is: 5345 k. és füz., — a nagyváradié, szintén az 1870/1. tanév végén: 4267 db., — a nagyszombenié (az állam tulajdona) mintegy 7259 k., f., lap és kézirat. — L. A m k. j o g a k. T ö r t. 38., 122. és 239. l.

E számban I.) s z a k o k szerint — és a czímtárak megbízhatóságához, azok többé-kevésbé szabatos berendezéséhez képest h o z z á v e t ő l e g, egyszersmind oly megjegyzéssel, miszerint különösen a XVI—XVII. századi munkák a következő adatoknál tényleg jóformán nagyobb arányban képviselvek — van:

	db.	%	XVI.	XVII. sz.
1) jog- és államtud. mű	5984	36 ⁷ / ₇	43	83
2) történettud. mű	2958	18 ¹ / ₁	64	153
3) hittud. mű	1823	11 ² / ₂	178	484
4) encycl. és vegyes mű	1035	6 ³ / ₃	—	2
5) nyelvt. (ó) mű	857	5 ³ / ₃	129	193
6) természettud. mű	818	5 [·] / _·	11	31
7) széptud. mű	578	3 ⁵ / ₅	1	5
8) bölcs. tudom. mű.	505	3 ¹ / ₁	19	73
9) mennyiségt. mű	489	3 [·] / _·	15	33
10) földrajzi mű	455	2 ⁸ / ₈	10	12
11) térkép, részben köt. 166, zenemű 112, kép 14 darab	292	1 ⁸ / ₈	—	—
12) orvostud. mű	267	1 ⁶ / ₆	41	62
13) újabb nyelvek	253	1 ⁶ / ₆	—	7
összesen .	16314		511	1138
vagyis			3 ⁰ / ₀	7 ⁰ / ₀

II. a) Legrégibb nyomtatványaink — XV. sz. —

1. J o a n n i s d e L o b e c A l m (a) n i , Pronosticvm, svper Antichristi adventv ivdeorvmque Messiae. — Végül: Paduae calculatum — 1474. — Bartholomevs De Val De Zoccho F. F. 4-r. a—b = 12 sztlan lev.)

2. A t h a n a s i i (Theophylacti). In S. Pauli Epistolas Comm. Romae, 1477. 2 r. (>Cristoforus de persona Romanus Prior« etc. traduxit.)

3. N i c o l a i A b b . S i c u l i Lectura super IV. et V. Decretalium. — Venetiis, 1477. 2r.

4. A e n e a e S i l v i i Epistolae. (Ugy látszik, az 1481. évi, Koburger-féle, nürnbergi kiad.) 2-r.

5. J a c o b i P u b l i c i i Oratoriae artis epitoma. Ars scribendi epistolas. Ars memoriae. — (Venetiis, 1482 v. 1485? — Denis, Merkwürdigkeiten. 118. l.) 4-r. 2*

6. S. Thome de Aquino. Prima pars secunde partis summe theologie. — Uenetiis, 1483. 2. r.

7. Concordia discordantium canonum. — Nurenberge. 1483. 2-r.

8. Joannes diac. hisp. (de Deo). Flos decreti. — U. o. s együtt. (Savigny, Gesch. d. röm. Rechts im M. V. 477.)

9. (Martinus Polonus) Margarita decreti seu tabula martiniana. É. és h. n. 2-r. (Fabricii, Bibl. lat. med. 1754. V. 43. l. az első kiadást 1486-ra teszi. Példányunk a 6. sz.-mal egybekötve.)

10. Bartholomaeus Anglicus. De proprietatibus rerum. — (Argent) 1488. 2-r.

11. Boety, anitij manilij seuerini — duo libri de Arithmetica. — Impressa — nunc auguste. — 1488. 4-r.

12. Gregorij IX. Compilatio decretalium. — Venetiis, 1489. 4-r. — Ezután:

13. Sextus liber decretalium. — Ezelőtt:

14. Joannes andree. Arbor consanguinitatis.

15. (Jacobi de voragine Januensis) Lombardica historia que a plerisque Aurea legenda sanctorum appellatur. — Argentine, 1490. 2-r. — Ezután: Sequuntur quedam legende a quibusdam alijs superaddite. (Fabricius, id. m. IV. 20. stb.)

16. Legende sctorum regni hungarie in lombardica historia non contente, 2-r. (Itt emlitem, bárha idősebbnek tartom. V. ö. Müller: Die Incunabeln der Hermanstädter »Capellenbibliothek.« Archiv des Vereines für siebenb. Landeskunde. XIV. 324 l.)

17. Ludolfi carthusiensis Expositio — in Psalterium. — Végül.

18. Francisci petrarche poete — Psalmi penitentiales. (Spirae, 1491.) 2-r

19. S. Ambrosij Operum — pars prima. Basilee (1492.?) 2-r. A könyvtárnak e nemben tán legszebb példánya. Különösen szép a 8. l. diszítése és u. itt az officiorum liber primus Ca. I. initialéja. — Végül a rubricator: »Explicit labor rubricando libri huius per me Balthazar blutfogel predicatorem simplicissim. Bistricien. nacione Slesitam

(?) stb. Cuius et liber iste est anno salutis 1496. — E szerint, ha jól olvasom besztercei dömés betűfestővel van dolgunk (!?)

20. U. a z P. II.

21. N i c o l a i d e L i r a. Quarta pars cum suis additionibus, deque replicis. tractans super toto corpore biblie. — Argentine, 1492. 2-r.

22. N y c o l a y d e L y r a Postilla — super librum Psalmorum, stb. 2-r.

23. (A l p h o n s u s d e S p i n a) (Fortalitium fidei contra iudeos, saracenos, aliosque christiane fidei inimicos). Nuringe, 1494. 4-r. (A cím kézirati följegyzés a munka 1. lapján. Különben v. ö. F a b r i c i u s, id. m. VI. 245, és I. 74. l.)

24. P r o n o s t i c o n s i u e (v t a l i j v o l u n t.) Judicium ex coniunctione Saturni et Jouis Decennalique reuolutione Saturni ortu et fine antixpi ac alijs quibusdam interpositis prout exsequentibus claret preambulis hic inseritur. H. n. 1496 (?) 4-r. (Az előszóban: Sagacitate ac studio percelebris Viri Joseph Gruenpeck arcium magistrj in lucem deductum. Ajánlás: Christoforo insignis ecclie Pataui. presuli. — Végül: Addiciones — ex indicijs astronomicis Cristanni ex clagenfurt. — a — c 4 = 16 sztlan lev. — A címlapon: Figura celi — 1484. november 25. — A Ca. XX: De sacro regno ungarie ac eiusdem regente prelati et baronibus szól.)

25. C y r u r g i a G u i d o n i s d e c a u l i a c o. Et Cyrurgia Brunii Theodorici Rogerij Rolandi Bertapaliele Lanfranci. — Venetijs, 1498. 2-r.

26. S. B o n a u e n t u r e, Prima pars huius operis videlicet disputata — in primum (és II.) librum Sententiarum. — (Nuringe, 1499.) 2-r.

27. P h l a u i i J o s e p h i (Hist.) de Antiquitatibus quam de bello Iudaico, — (Ruffini Aquilensis trad.) — Venetijs, 1499. 2-r.

28. T h a l m u t. Obiectiones in dicta Talmut seductoris iudeorum. — É. és h. n. 4-r. (Ugy vélem szintén e századba tartozik.)¹⁾

¹⁾ E sorozat sem mennyiségileg, sem könyvészetileg nem teljes, minthogy az ily teljesség föltételei ez idő szerint végkép hiányzanak. A szép feladat tehát máskorra marad föntartva; s most csak azt jegyzem meg, miszerint a fönnebbi 28. sz. a catalogusok 16 tételéből került ki,

b) Magyar nyomtatványok — XVI. sz. —

1. **Melius Péter.** Magyar Predikatioc. — Debreczen, 1563. 4-r. (Leírva: Szabó K., Régi magyar könyvtár. 53. sz.)

2. **Melius Péter.** Válogatot praedikatioc. Debreczen, 1563. (U. o. 54. sz.)

3. **Telegdi Miklós.** Az evangeliumoknak — Magyarazattyanac Harmadik Resze. Nagyszombat, 1580. 4-r. (U. o. 176. sz.)

4. **Monoszlai András.** De Cultu Imaginum. Nagyszombat, 1589. 4-r. (U. o. 230. sz.)

5. **Calepinus (Ambrosius).** Dictionarium Undecim Lingvarum. Basel, 1590. 2-r. (U. o. 231. sz.)

6. **Károlyi Gáspár.** Szent Biblia. Vizsoly, 1590. 2-r. (U. o. 236. sz.) Régi magyar nyomtatványt egyébként Szabó Károly jeles bibliographusunk, 1871-ben 71 darabot talált a könyvtárban. Ezek közül, idevágó jelentésében, ¹⁾ »részt egyetlen, részint igen ritka« példányokul említi a következőket:

1. **Veléchinus István.** Halálról való emlékezet, melly lett az Felsőleges Bethlen Gábornak stb. kedves házastársának stb. temetésének idején. Cassan, (1622.) A—C₂ l. (U. o. 524. szám. Egyetlen ismert péld.)

2. **Alvinczi Péter.** Quadragesima Vasarnapra tartozó szent Evangéliomnak magyarazattya. Cassán, 1632. (U. o. 618. sz.)

3. **Alvinczi Péter.** Egy Rövid Vti Praedikatio stb. Cassovia, 1632. (U. o. 619. sz.)

4. **Baróti Fr. Miklós.** A' Sz.: Bvlesv Méltóságának stb. igaz értelmére vezérlő Rövid Tanusag. Cassan, 1659. (U. o. 640. sz.)

5. **Catechismus,** keresztyén. Sárospatakon, 1667. (U. o. 1059. sz. Csak a »kassai jogakad.« említve.)

s hogy azok címzését, címlap nem létében, a munka bevezető szavaiból, esetleg a colophonból vettem; hogy a példányok legnagyobb részt épek (különös barbarismus nyomai az 5. sz. a.) s végül, hogy — a mennyire az 50-es évek könyvkötője a kutatást megzavarta — egyik-másik mű egykorú, rézveretes, kapcsos, köldökös, sajtolt bőrkötéssel bír.

¹⁾ Szabó K. Jelentése könyvtárbeváltatairól. Századok. 1871. 687—689. l.

6. *Evangelio mok es Epistolak, Vasarnapokra és Innepekre valók.* Cassan, 1674. (U. o. 1160. sz. u. oly megjegyzéssel).

7. *Illyés István. Keszület A' jól meg-haláshoz.* Nagyszombatban, 1693. (U. o. 1447. sz.)

E sorozatból az 1882. évi orsz. könyvészeti kiállítás céljaira bekérte a kiállítási bizottság az 1, 4, 5, 6, és 7. számot, nem különben a következő nyomtatványokat:

1. *Articuli juris thavernicalis. Cassoviae, É. n. 2-r.* (A dedic. k. 1609.)

2. *Alvinczi Péter. Resultatio plagarum Castigatoris Autorem Machiavellizationis, reverberata in Thomam Balásfim. Cassoviae, 1620. 4-r.*

3. *(Comenius). Eruditionis Scholasticae P. I, II, III. — In usum Scholae Patakinæ ed. 1652. 8-r.*

4. *Buzinkai M. Compendii logici libri duo. Patakini, 1661. 8-r.*

5. *Dietericus C. Epitome catechetica. Leutschoviae. 1672. 12-rét.*

6. *Vectigal regium reformatum. Tyrnaviae 1693. 2-r.*

7. *Szentiiványi M. Oeconomia philosophica. 8-r.*

8. *Maupas Du Tour H. Synopsis vitae Sti. Francisci Salesij. (Latine redd. fr. Creuxius). Tyrnaviae, 1701. 8-r.*

9. *(Ács M.) á. ω. Zengedező Mennyei Kar. Lőtsén, 1703. 2-rét.*

10. *Axiomata christiano — politica. Tyrnaviae, 1709. 12-rét.*

11. *Colloquium Sphyngis cum Oedipo. Tyrnaviae, 1709. 12-r.*

Mindent összevéve, s megjegyezvén, miszerint könyvtárunk, a mondott könyvkiállítás céljaira, a főnebbi csoportokba tartozó s 1711-ig megjelent további 58 nyomtatványt mutatott ki: magyar nyelvű és magyarországi nyomtatványaink száma, a jelzett évig, 129 darabra tehető. Van azonban előttem már is egy munka, melyről, mint nálunk meglevőről a Régi magyar könyvtár nem szól. Ez lenne tehát a 130-ik, ha csakugyan az, a minék tartom, t. i.:

Pázmány Péter. Az Nagi Calvinos Ianosnac hiszec

egy Istene. Nagyszombat, 1609. 8 r. (Lásd Szabó K. id. m. 415. sz.)¹⁾

A könyvtár kéziratainak száma m. e. 40, melyek jobbára az intézet multjára vonatkoznak, avagy tankönyvek.

Azok között még:

1. Album Sodalitatis Majoris Studiosorum sub titulo B.M.AE. VIRG. MARIAE erectae et confirmatae Cassoviae in Academico S. J. Collegio Anno MDCCXVI. 2-r. (Két kötet, az 1653. keletkezett (1715. kettévált) sodalitas kiváló tagjainak és jótévőinek: a Csáky, Erdődy, Eszterházy, Nigrelli grófok stb. hártára festett családi czimereivel — összesen 15 — jelmondatokkal, többnyire sajátkezű aláírással, számos életrajzi adattal. Terjed 1784-ig.)

2. Vendégkönyv 1804-en kezdve, melyben Ő cs. és Apost. kir. Főlsége (1877. szept. 8.) úgy fölséges előde, V. Ferdinánd király, mint trónörökös (1805. nov. 24.) és Mária Clementina főherczegasszony (1806. febr. 18.) Kassán mulatásának kedves emlékét kegyelettel őrzi a könyvtár.

A jogakad. könyvtár tartalmának ismertetéséhez még csak annyit, hogy 1876. a könyvtár részt vett a Budapesten tartott statisztikai congressus könyvészeti és grafikai kiállításában, a bécsi könyvnyomtatás 400-es évfordulójára pedig, az ünneprendező központi bizottmány megkeresése folytán, 64 XVI—XVII. századi bécsi nyomtatványt mutatott ki.

A könyvtár rendezése²⁾ főbb mozzanatairól már emlékeztetném, azok kiegészítéseül hátra van szólanom a könyvtár catalogusairól.

E részben a hajdani jezsuita-könyvtár id. Inventariumaának rendszere ez volt:

¹⁾ A régi magyar könyvek felsorolása után, czélszerűnek tartottuk volna, ha a t. czikkíró úr a hazai történeti kútfőkre is kiterjeszkedik s részletesen felsorolja: mily alapvető munkákat bír ezen szakmából a könyvtár?
Szerk.

²⁾ Legyen e helyütt megemlítve, hogy az 1782/3. évi rendezés alkalmával Kenyeress József (böles és hittudor, esztergam. áld. apát, rozsnyai kanonok s 1777—1783.) akad. igazgatónak segédkeztek: Rimánóczy Ferencz, (egri áld., exhortator, a nagy congregatio BMV. elnöke, utóbb kassai plé-

1. Ascetae.	7. Juristae.	13. Scripturistae.
2. Concionatores.	8. Mathematici.	14. Theologi.
3. Controversistae.	9. Medici.	15. Vitae Sanctorum.
4. Ecclesiastici.	10. SS. Patres.	16. In crudo.
5. Historici.	11. Philosophi.	17. Haeretici
6. Humanistae.	12. Precatorij	

Az 1795. s k. évi rendezés ekkép osztályozott:

Classis	I. Libri Theologici . . .	12	alosztálylyal
»	II. » Juridici	3	»
»	III. Medici	4	»
»	IV. Philosophi	5	»
»	V. Mathematici	4	»
»	VI. Historici Sacri	4	»
»	VII. Auxilia Hist.	7	»
»	VIII. Historici prof.	2	2
»	IX. Scriptores rer. Patriarum.		
»	X. Histor. Litt. scriptores.		
»	XI. Oratores. Poetae s még 6		alosztály.

A catalogusok rovatai voltak:

Auctor	Argumentum	Locus	Annus	Forma	Volumina	Theca	Gradus	Numerus
--------	------------	-------	-------	-------	----------	-------	--------	---------

1838-ból egy »Genericus Conspectus totius Bibliothecae« következő szakokat említ:

1. Theologi	7	szekrényyel
2. Jus et polit.	2	»
3. Philos. Math. et Physica	3	»
4. Hist. et Stat.	5	»
5. Prohibiti	2	»

bános. kanonok, nagy prépost), Havass Mihály (egri áld Catecheta, a kisebb congregatio főnöke), Haydinger Ignác (? akad. pedellus), Spák Istv. (gymnas. custos) »et bini alii iuvenes.« L. a 14 j. s. v. ö. Catalog. 1782 3. — 1855-ben a könyvtárörnek — betű szerint — jobb keze Viroztkó János, akad. pedellus volt.

6. Medici 1 szekrényvel

7. Philologi 2 »

Scripta periodica stb.

Az 1855. rendezéssel készültek azután ama s z a k c z i m -
t á r a k , számra 13. k., melyek a fönn közlött szakkimutató
alapjául szolgáltak, t. i.

1. Rechts- und Staatswissenschaften.

2. Geschichte.

3. Theologie.

4. Encyclopaedie und Miscellen.

5. Philologie d. alten Sprachen und Mythologie.

6. Naturwissenschaften.

7. Schönwissenschaften.

8. Philosophie.

9. Mathematik. Astronomie. Mechanik.

10. Geographie.

11. Landkarten und Kunstwerke.

12. Medicin.

13. Neuere Sprachen (Rovatok m. f., de Nr. helyett:
jegyzet.)

E czímtárak szerint van jelenleg elhelyezve a könyvtár az
akadémiai épület II. emeleti két termében 38 szekrényben, me-
lyek azonban már rég elégteleneknek bizonyultak. Hasznavehető,
illetőleg használatban levő könyvtár-kezelési könyvek továbbá
a pénztári, beszerzési, kikölcsönzési könyvek,
melyek közöl a két első az évi számadások és pótleltárak anya-
gát tartalmazza. Sajnos, hogy a betűrendes czímtár dicséretes
kezdeménye, úgy látom, már a 60-as évek elején elakadt.

A könyvek egyébként a könyvtár bélyegével: az utolsó
rendezéskor K. K. Rechtsakad. Bibliothek in Kaschau, majd:
Kassai Királyi Akadémia Könyvtára, a tábla belső lapján sig-
n a t u r á v a l : Kassai királyi jogakadémia Könyvtára Szekrény-
szám (péld. XIX.) osztályzat (péld. b) jelölvék; s ha a kötés
újabb, a könyv hátlapján még a tulajdonos nevének kezdő-
b e t ű i : — A. C.

Az akad. könyvtár jellegét a Ratio Ed. akként határozta meg, hogy »Bibliothecae Academicae — in publicum usum erigendae sunt«, hozzá tévén, hogy a könyvek beszerzésében »ante omnia praecipuus Institutii hujus literarii scopus prae oculis est habendus.« (V. ö. 194. §.)

Az 1860. évi statutumok 2. §-a lényegileg ugyanezen vezérszemből indult ki, mondván: Zur Benützung der Bibliothek in dem hiezu bestimmten Lesezimmer an den festgesetzten Tagen sind berechtigt:

d) Alle — den gebildeten Ständen angehörigen Personen; — házi használatra azonban csak kivételesen, a jogakad. igazgató írásbeli engedélye alapján a 3. és köv. §-ban említett föltételek (térítvény és szabály szerint megfelelő biztosíték, nem különben a kikölesönzés tartamának igazgatóságilag történt megjelölése) mellett adhatók ki könyvek.

A mai állapot az, hogy, a jogakadémiának olvasóterme nem lévén, a könyvtár — kivált figyelemmel azon visszaélésekre, melyek a kikölesönzések körül a multban fölmerültek, csak az id. föltételek mellett áll és állhat a nagy közönség rendelkezésére. Sietek azonban megjegyezni, hogy azért a könyvtár elzárva, senki elől sincsen, s legkevésbé a tudományok buvára elől; sőt alkalomadtán, ha tudományos mozgalom ügyét kell támogatni: a kassai kir. jogakad. könyvtár mindenkor teljesítette és teljesíti hivatás szerint kötelességét.

A mondottakból következik, hogy a könyvtár rendezés olvasói: a jogakadémia tanárai és hallgatói.

Végül a könyvtár őreiről.

A Ratio Ed. többször id. §-a — korábbi nyomokra t. i. itt sem akadtam — az akad. könyvtár kezelésével a történelem (bölcselet-kari, l. Acta 222 stb. l.) tanárát bízta meg, — őt e tekintetben az akadémia igazgatójától tévén függővé.¹⁾

¹⁾ Viszont a jogi kar tört. tanára, majd (1809.) a statisztika tanára, volt az intézet történetirója. Ehhez képest az Acta Acad. írói voltak: 1777—1780 Schreger György, exjezsuita († 1793. febr. 13.) 1780—1793 Zinner János jogtudor, szepes e.-m. áld. († 1793. okt.), 1793—1794.

Igy volt-e ez mindjárt kezdetben? — adatok hiányában eldönteni nem merem; de bizonyos, hogy később szinte kivételes eset, ha az említett tanár egyuttal könyvtárnok is. És kétségtelen, hogy az igazgatók nemcsak felügyeltek a könyvtárra, de ennek legalább pénzügyeit utóbb is jó sokáig maguk kezelték, ¹⁾ a mire egyébiránt az 1860. évi szabályzat 20. §-a hasonlóképp az igazgatót szemelte ki — azon hozzáadással, hogy az idevágó teendőket a könyvtárnokra ruházhatja.

Az 50-es évek változása a könyvtárnokságot a segédtanári állással fűzte együvé, s e mellett is maradt egész 1874/5-ig, a mikor a jogtanodák új szervezéséről szóló szabályzat a segédtanárságot megszüntetvén, úgy intézkedett, hogy — a mondott tanéven kezdve — »a könyvtáróri tisztet a tanártestület valamelyik tagja teljesíti, kit evvel a tanári kar meghallgatása mellett, a vallás- és közoktatási miniszter biz meg.« (12. §)

És most álljon itt a könyvtárörök névsora, a hogy azt öszszeböngésznem sikerült.

1777—1779. Koppi Károly. 1780—1795. Bizaglics András. ²⁾
1795—1804. Goczig Ignác. 1804—1809. Vuchetich Mátyás. ³⁾

Boross Dániel, a m. nyelv és irodalom első (v. ö. 1751: XVI, 1792: VII) tanára, mint helyettes, 1794—1804. Goczig Ignác, 1804—1809. Bizaglics András böles.-tudor, 1785. prodékán, 1809—1814. Goczig Ignác és koronkint nyilván mások is. — Az Annales írójának Plath János jogtanárt tartom. — Az Adversari írója Plath J. és Szidor Antal.

¹⁾ Az előttem fekvő 1793. évi cataloguson azt olvasom, hogy ab Illmo D. LB. a Sahlhausen-confectus s később is ő írja alá az elenchusokat. — (Sahlhausen Móricz báró, kir tanácsos, 1791. akad., 1796—1812 tanulmányi főigazgató). — Az 1827—1835. évi könyvtári számadásokon hasonlóképp főigazgatók: Udránszky Dániel és Richter Alajos (hittudor, jászai prépost, kir. tanácsos és 1835—1849. tan. főigazg.) nevével találkozom. Ez utóbbi azonban 1839. már csak láttaoz. Számadó a könyvtárnok.

²⁾ Koppi K. (böles.-tudor, kegyes t. r. áld.) és utóda a Ratio Ed. szerint tartoznak ide. Különböznök-e csakugyan azidétt a könyvtár őrei? — nem tudom. Könyvtárnokságuk, azt hiszem, a legjobb esetben is alig volt több névlegesenél. — V. ö. az 1782/3, 1784/85. és 1795. év. tört. f.

³⁾ L. 18. és 21. j. — Az 1803. évhez, bár soron kívül, megemlítem, hogy a kassai (pozsonyi és zágrábi) akadémia jogi tanfolyama kevéssé mult, hogy legf. rendeletre meg nem szűnt; — a veszély azonban »néhány előkelő vármegye« repraesentatiója s főleg József nádorunk közbenjárása következtében csakhamar elmúlt s az akadémia megszaktitása nélkül folytathatta e részben is működését. — Acta kül. 222. l. s. u. ö. A m. k. jogakad. Tört. 124. l.

1811—1813. Weszerle József. ¹⁾	1863—1865. Klekner Alajos.
1813—1833. Magyar József. ²⁾	1865—1868. Fésüs György.
1833—1834. Csatskó Imre. ³⁾	1868. Mariska Vilmos.
1834—1839. Plath János. ⁴⁾	1869. Pisztóry Mór.
1839—1843. Szidor Antal. ⁵⁾	1869. Mariska Vilmos.
1843—1846. Jancsik Mihály. ⁶⁾	1869—1870. Bekényi Ákos.
1846—1853. Soltész Bálint. ⁷⁾	1870—1871. Mariska Vilmos.
1851—1854. Konopasek Ágost. ⁸⁾	1871—1873. Bekényi Ákos.
1855—1857. Pawlowski Sándor.	1873—1874. Kleckner Alajos.
1857—1861. Degen Gusztáv.	1874. Molnár Imre. ⁹⁾
1861—1863. Eckmayer Ágoston.	1874. okt. 1. Rösler István.

S ezzel végezem azon reményben, hogy a kassai kir. jogakadémiai könyvtár lehetőleg kimerítő története, az itt közlött adalékok segélyével, már csak idő kérdése.¹⁰⁾

¹⁾ Bölcs.-tudor. 1810/11—1812/13. a történelem tanára. Vuchetich 1809. ápr. havában távozott az egyetemre. Weszerle 1811. husvét után érkezett Diakovárról Kassára; ki volt időközben a könyvtár öre? — Az 1809—10. tanévről azt mondja az intézet krónikája: »Annus ille pro Acaademia Cassoviensi fatalis erat.« — Vuchetich elment; utóda Raab Pál, győri jogtanár, meg sem érkezett; meghalt. — Jan. 22. elhunyt a már említett tanárok közül Bizaglies, febr. 15. Boross, jul. 3. ez utóbbinak első helyettese; elhunytak továbbá még egy akad. tanár s az actuarius, és a helyettesítést alig győzték! — Nos, ez ugyan nem válasz a főnebbi kérdésre, de tán megmagyarázza a mutatkozó hézagot. — A c t a. id. év.

²⁾ Bölcs.-tudor 1813/14—1844/45. a történelem tanára; 1829. (?) könyvvizsgáló s Abaújvármegye táblalabirája.

³⁾ L. P a u l e r, id. m. 231—244 l.

⁴⁾ Jogtudor, 1823/4—1849/50, a politikai tudományok, a váltó- és keresk. jog s tiszti írásmód, ez utóbbinak 1841-ig. ny. r. tanára, 1827. a jogi kar idősbeje, 1844. Abaújvármegye táblalabirája, 1850—1851. cs. kir. iskolai tanácsos.

⁵⁾ Bölcs.-tudor, prém. r. k., 1826/7.—1842/3. a mennyiségtan tanára, 1851—1853. és 1861—1866. gymn. igazgató.

⁶⁾ Hites ügyvéd, 1842/3—1847/8, »az álladalomtan és bányajog ny. r. tanítója, a pesti kir. tud. egyetemenél a törvénytudomány karának tagja, Zemplén és Abaújvármegyéek táblalabirája.« († 1847. nov. 27.) C a t. 1847/8.

⁷⁾ Bölcs.-tudor, prém. r. k., 1845/6—1850/1. »a közönséges és honi oknyomozó történettan ny. r. tanítója.« U. o.

⁸⁾ Jogtudor, 1851/2—1853/4. a közigazgatási és pénzügyi törvényisme ny. r. tanára — tudomra — az u n »kézi« könyvtárhoz volt.

⁹⁾ E névsorhoz csak azt jegyzem meg, hogy a szükséghez képest ny. rk. és ny. r. tanárok is végeztek könyvtárnoki teendőket

¹⁰⁾ T. cikkíró úrnak a kassai domonkosrendi kéziratok elkallódásáról közölt észrevételére (a 17., 18. l.) a következő felvilágosítással szolgál-

hatunk. Ismeretes, hogy a kassai dömések könyvtára már az Árpádkorban létezett. Hogy a XIV—XV. században virágzott, arról, egyéb adatokon kívül, leginkább azon kéziratok tanuskodnak, melyek a szerzet egykori kassai könyvtárából, a gyulafehérvári, budapesti, krakkói, bécsi, nürnbergi és más gyűjteményekben fenmaradtak. Ezek egykorú feljegyzésekben a kassai könyvtárról több érdekes adatot tartottak fön, s több oly dömés hazánkfiának emlékét őrítették meg, kik mint könyvmásolók a szerzet könyvtárának gyarapításán fáradoztak. A könyvtár a XV. század végén mindenestre már jelentékeny könyvkészlettel birt. Hogy ez mikor pusztult el, s elkallódására a reformatió, a Bocskay fölkelés, a saecularisatio vagy pedig más tényezők voltak e befolyással? azt ezuttal fejtegetni nem akarjuk. Tény az: hogy mikor gróf Batthyányi Ignác erdélyi püspök, a mult század végén, hazánk felső vidékén tett tudományos körútjában a felvidéki szerzetesrendek, egyházak és plebániák régi könyvtáraiból szétszórva talált kéziratokat és őnyomatványokat gyulafehérvári könyvtára számára összevásárolta, ezek közt a kassai domonosoktól is voltak kéziratok. Én két évvel ezelőtt a gróf Batthyányi-könyvtárban Gyulafehérvártól nyolcz oly XIV—XV. sz. kéziratot találtam, melyekről kétségtelen, hogy a kassai dömésektől származnak. A mult század végén tehát még nem pusztult el egészen a könyvtár, mert Jankovich is ekkor szerzett belőle egy kéziratot, mely jelenleg a Nemzeti Múzeumé. A Bécsbe és Krakkóba került kassai kéziratokról bővebb adataim nincsenek. A nürnbergi »Germanisches Museum« könyvtárába került kassai dömés kéziratokról azonban a következőket mondhatom. 1868 okt. 19-én szerzett a nürnbergi könyvtár von C u n i g b o n n i o r s z á g o s t ö r v é n y s z é k i e l n ö k t ö l 16 k ö t e t X I — X V . s z á z a d b e l i é s e g y k ö t e t X V I I . s z . k é z i r a t o t , m e l y e k e t e z á l l i t ó l a g a n ü r n b e r g i ö t v ö s ö k t ö l ö s s z e v á s á r o l t . E k é z i r a t o k k ö z t k e t t ö r v ö l k é t s é g t e l e n v o l t , h o g y a k a s s a i d o m o n o s o k t ö l s z á r m a z n a k , s m i v e l a t ö b b i n e k p r o v e n i e n t i á j a i s e z e k k e l a z o n o s n a k l á t s z o t t , a z e g é s z s z e r z e m é n y t a k ö n y v t á r b a n a k a s s a i d o m o n o s o k t ö l v a l ó n a k t a r t o t t á k . E n k é t é v v e l e z e l ö t t á t v i z s g á l t a m e k é z i r a t o k a t s ú g y t a l á l t a m , h o g y a z e g y k é z i r a t o n v a n k a s s a i k ö n y v t á r n y o m t a t o t t b é l y e g e a k ö v e t k e z ő f e l i r á s s a l : »B i b l i o t h e c a F . F . P r a e d i c a t o r u m c o n v . C a s s o v i e n s i s « , e g y m á s i k o n p e d i g a k ö v e t k e z ő X V . s z . f e l j e g y z é s : »I s t e l i b e r e s t f r a t r u m p r a e d i c a t o r u m d e C a s s o v i a « . A t ö b b i 15 k é z i r a t o n a z o n b a n s e m m i f é l e k a s s a i f e l j e g y z é s t v a g y b é l y e g e t n e m t a l á l t a m . M i n d a m e l l e t t t ö b b o k n á l f o g v a v a l ó s z i n ű n e k t a r t o m , h o g y a k é z i r a t o k n a k n a g y o b b r é s z e K a s s á r ó l k e r ű l t N ü r n b e r g b e ; b á r — n é h á n y n a k k é t s é g k i v ű l m á s a p r o v e n i e n t i á j o k . I g y a z e g y k M i s s a l e C a l e n d a r i u m b a n t ű l n y o m o m á n n é m e t s z e n t e k v a n n a k v ö r ö s s e l b e j e g y z v e , m a g y a r s z e n t e k e m l i t é s e n é l k ű l e g y m á s i k k é z i r a t (B r e v i a r i u m i n o b e r d e u t s c h e r S p r a c h e) n é m e t b r e v i a r i u m o t t a r t a l m a z , i s m é t e g y m á s i k n a k : »H a n d w e r k s o r d n u n g d e r Z i m m e r l e u t e i n L a n d g e r . S u l z b a c h v . J . 1670 « a c z í m e . M i n d e z e k n e m m a g y a r o r s z á g i e r e d e t ű e k , h a n e m k é t s é g k i v ű l N é m e t o r s z á g b ó l s z á r m a z n a k . S t e k i n t v e , h o g y v o n C u n i g k i v á l ó n é m e t o r s z á g i b i b l i o p h i l v o l t , f ö l t e h e r j ű k , h o g y g y ű j t e m é n y é t n e m e g y h e l y r ő l v á s á r o l t a ö s s z e . H o g y p e d i g a k é r d é s e s k é z i r a t o k a t k é t s é g t e l e n ű l a n ü r n b e r g i ö t v ö s ö k t ö l v á s á r o l t a v o l n a , a n n a k n y o m á r a l e g j o b b a k a r a t o m m e l l e t t s e m j u t h a t t a m . A t u d ó s F l e g l e r S á n d o r , k i h e z f e l v i l á g o s i t á s é r t f o r d u l t a m , a r r ó l , h o g y a n ü r n b e r g i M ú z e u m a z o d a v a l ó ö t v ö s ö k t ö l k a s s a i p r o v e n i e n t i á j u c o d e x e k e t m á z s a s z á m r a v á s á r o l t v o l n a , m i t s e m t u d o t t . I t t t e h á t v a l a m i t é v e d é s n e k k e l l l e n n i , m e l y m é g f e l d e r i t é s r e v á r . E g y é b i r á n t e k é r d é s r e m é g a l k a l m i l a g v i s s z a t é r e k , m o s t c s a k a n n y i t j e g y z e k m e g , h o g y a k a s s a i d ö m é s e k k ö z é p k o r i k ö n y v t á r á b ó l e k k o r i g 35 k é z i r a t o t i s m e r e k , d e c s a k e g y e t l e n e g y v a n o l y a n , m e l y , m i n t a z e g y k n ü r n b e r g i , a k ö n y v t á r r e n d e s b é l y e g é v e l v o l n a e l l á t v a . A t ö b b i e k e n c s a k e g y k o r u f e l j e g y z é s e k v a n n a k . E z t t a r t o t t a m s z ű k s é g e s n e k a k é r d é s m e g v i l á g i t á s á r a e l m o n d a n i

S z e r k .